

אפשרות שלישית: נחלקו האם מוכר שטר חוב לחברו וחזר ומחלו — מחול (כדברי שמואל) אם לאו. אפשרות רביעית: לדברי הכל אם מחל — מחול, ומחלוקתם האם אשה סומכת דעתה שלא ימחול המקדש ויפסידנה, אם לאו.

אף על פי שלהלכה המקדש בשטר חוב אינה מקודשת כחכמים, אם קנתה את הנייר ויש בו שוה פרוטה — מקודשת. (כן מבואר באה"ע כה"ג. וכן יש לשמוע קצת מסוגיתנו). ונראה, דוקא כאשר יתן לה את החוב כשיגבה, או שיכתוב לה שטר ויקנה לה בו את כל שיעבודו. וכשיקיים תנאו תהא מקודשת למפרע, אבל בלאו הכי אינה מקודשת, שהרי אלו קידושי טעות, כי דעתה לקבל את החוב כולו. (עפ"י חזון איש מ"א).

במלוא על פה; נחלקו האם אפשר להקנות הלואה ב'מעמד שלשתן', או שמא רק בפקדון תקנו קנין זה ולא בהלואה, הלכך כשאמר בפני האשה ובפני הלווה, קני את חובי — לא אמר כלום.

א. להלכה מלוא נקנית במעמד שלשתן. ונחלקו הראשונים בשחזר ומחלו, האם מחול אם לאו. והרמב"ן פסק [דלא כהתוס'] שיכול למחול הלכך אינה מקודשת, וכחכמים. ורק אם הניח לה משכון שוב אינו יכול למחול ומקודשת, בין במכירת שטר חוב בין במלוא על פה.

ב. יש לדון שאם קידשה בחוב של אחרים ואמר לה בפירוש שתתקדש בהנאה זו שהוא נותן לה את החוב, אעפ"י שהיא חוששת שמא ימחול, מ"מ אם יודעים בברור שגם מספק יש לה ודאי הנאה שוה פרוטה, אפשר שהיא מקודשת. (עפ"י מנחת שלמה ח"א עד ד"ה ואפשר).

דף מח

צו. מה דין קידושי שטר, באופנים דלהלן?

א. קדשה בשטר שאין עליו עדים.

ב. שטר שנכתב שלא לשמה.

ג. שטר שנכתב לשמה ושלא מדעתה.

א. קדשה בשטר שאין עליו עדים; לדברי רבי מאיר שעדי חתימה כרתי — אינה מקודשת. ולדברי רבי אלעזר שעדי מסירה כרתי — מקודשת, שהרי מסרו לה בפני עדים.

חכמים מסופקים בדבר, ואמרו: שמין את הנייר, אם יש בו שוה פרוטה — מקודשת. ואם לאו — ספק. (רש"י ותוס').

א. הרמב"ם השמיט שומת הנייר. ויש אומרים שרבי מאיר ורבי אלעזר נחלקו על חכמים בדין זה והלכה כמותם, שצריך שידע במה הוא מקדש. (ע' זכר יצחק טז). ואולם כמה ראשונים הביאו דין זה, שהמקדש בשטר פסול, אם יש בו שוה פרוטה — מקודשת בתורת קנין כסף, שאף רבי מאיר לא נחלק על חכמים בדבר זה. (ערמב"ן ור"ן ועוד — כאן ובריש מכלתין; רשב"א ור"ן רפ"ג; תוס' ז סע"ב).

ב. שטר קדושין שנכתב על דבר שיכול להזדייף — לדברי רבנו תם (בתוס' לעיל ט). לרבי מאיר פסול, שהרי אפשר לזייף החתימות. ולרבי אלעזר כשר. והרי"ד כתב שאפילו לרבי מאיר כשר, ובאופן שעדי החתימה מעידים שהשטר אינו מזויף.

ב. שטר קדושין שנכתב שלא לשמה — נסתפק בדבר ריש לקיש, ולבסוף פשט שאינו כשר, ויצאה והיתה — מקיש הויה ליציאה. לפי אפשרות אחת בגמרא, רצו לתלות דין זה במחלוקת רבי מאיר וחכמים.

ג. כתבו לשמה ושלא מדעתה — רבא ורבינא אמרו: מקודשת (כגט הנכתב שלא לדעת האשה). רב פפא ורב שרביא אמרו: אינה מקודשת (כגט, הנכתב מדעת המקנה). ואפשר שנחלקו רבי מאיר וחכמים בנידון זה.

נחלקו הראשונים להלכה בדין זה. ועוד נחלקו, האם אפשר לכתוב מדעת השליח ששלחה האשה לקבל קידושיה. (ע' בפירוט לעיל ט).

צו. אשה שהביאה לאיש זהב כדי שיעשה לה ממנו תכשיטים, האם יכול לקדשה בשכר פעולתו? ומה הדין כשהוסיף לה נופך משלו?

'עשה לי שירים נזמים וטבעות ואתקדש אני לך' — אם היה האיש שכיר, אזי אם נוקטים 'ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף', כלומר כל פרוטה ופרוטה כשנגמרה, נתחייב בה המעביד לפועל מיד [רק מועד התשלום בפועל אינו אלא לבסוף], הרי כשמקדשה לבסוף הוא מקדש במלוה ואינה מקודשת. ואם נוקטים 'אינה לשכירות אלא לבסוף' — בשעת החזרתו (רש"י) מקודשת, שהרי לשם קדושין הוא מוחל לה את פעולתו ואין כאן מלוה כשמחזיר לה. ודוקא כשעדיין לא עשה, אבל אם קידשה ב'שכר שעשיתי עמך' — אינה מקודשת, שהרי זה מקדש במלוה.

א. להלכה אנו נוקטים ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף. (פוסקים. כדיוק סתם מתניתין דלהלן סג. ע"ש בגמרא — כמו שכתב הרשב"א שם).

ב. הרשב"א צדד שלש אפשרויות אודות זמן חלות הקדושין [למאן דאמר אינה לשכירות אלא לבסוף]; אפשר שמתקדשת מיד כשגמר לעשות את הכלי. (וכן נראה מדברי הראב"ד). ואפשר (וכן יש לשמוע מפרש"י) שמתקדשת עם גמר מלאכה ולא נגמרו הקדושין עד שיחזיר. או הרי זה כמקדש בגמר מלאכה בתנאי שיחזיר לה לבסוף. ונפקא מינה כשבא אחר וקידשה בין גמר הכלי להחזרתו.

ודעת הרי"ד שאינה מתקדשת אלא בהחזרת הכלי לידה, שאז הוא זמן חלות חיוב השכירות.

עבד האיש כקבלן ולא כשכיר, שקבל עליו לגמור המלאכה בכך וכך, ובשכר זה הוא מקדשה — באנו לנידון קניית אומן בשבח כלי; אם אומן קונה בשבח כלי — הרי יכול לקדשה כשנותן לה את הכלי, שהרי משלו הוא נותן. ואם אין אומן קונה בשבח כלי — הרי זה כדין שכירות, וכנ"ל.

א. נחלקו הפוסקים להלכה, האם אומן קונה בשבח כלי אם לאו.

ב. יש אומרים שלפי דעת התנאים האומרת המקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת, תהא מקודשת אפילו אם אין אומן קונה בשבח כלי, שהרי הכלי שבידו מהוה משכון. והרמב"ן דחה דעה זו, שאין הכלי כמשכון ביד האומן אלא פקדון בידו.

הוסיף לה נופך משלו, אפילו אם אין אומן קונה בשבח כלי, וישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, הלא יש כאן 'מלוה ופרוטה'. ונחלקו בדבר התנאים, האם דעתה אפרוטה ומקודשת (כן אמר רבי יהודה

הנשיא. וכן דעת רבי אמי כדלעיל (ו) אם לאו (רבי נתן).
 א. להלכה, המקדש במלוה ופרוטה — מקודשת (אה"ע כה, יד).
 ב. בספר אבני מלואים (כד סקל"ז) יצא לחדש שאם מקדש בלשון 'קדושין', הרי גם למאן דאמר מלוה ופרוטה דעתה אמלוה — מקודשת, שהרי קידשה בדבר הראוי ובשאינו ראוי גם יחד, ודעתה על שניהם, ודומה זה ל'קני את וחמור' דקיימא לן קנה מחצה, ופשטו קידושין בכולהו. ואין כן דעת כמה אחרונים. (ע' בשו"ת שבט הלוי ח"ט רסג; זכר יצחק טז).
 ג. משמע בגמרא שהחסרון במלוה ופרוטה [לחד מאן דאמר] הוא רק משום דעת האשה, אבל מצד הבעל נראה שלדברי הכל ודאי נוח לו שיקנה גם בפרוטה. ולפי זה נראה שבקניני מומן בכי האי גוונא, לכל הדעות מועיל, כי אין המוכר צריך לדעת כלל באיזה קנין הלוקח קונה, ודי בדעתו של הלוקח בלבד, והרי דעתו של הלוקח על הקנין המועיל כאמור. משא"כ בקדושין כנראה צריכים האיש והאשה לדעת במה נעשים הקדושין [ולכך דדק הרמב"ם שהבעל אומר לה להתקדש 'בכסף זה'], הלכך כיון שאין דעתה על הפרוטה אלא גם על המלוה, אינה מקודשת. (עפ"י מנחת שלמה תנינא ככו).

צח. א. 'התקדשי לי בכוס זה' והיתה הכוס מלאה במשקה — האם היא מקודשת בכוס או במה שבתוכה או בשניהם?

ב. 'התקדשי לי בכוס זה של יין' ונמצא של דבש, או להפך; 'בדינר זה של כסף' ונמצא של זהב; 'על מנת שאני עני ונמצא עשיר' — מה הדין?

א. 'התקדשי לי בכוס זה' — בברייתא אחת שנו: מקודשת בו ובמה שבתוכו (שמצטרפים לשוה-פרוטה). בברייתא אחרת שנו: בו ולא במה שבתוכו. ובאחרת שנו: במה שבתוכו ולא בו. ופירשו בגמרא שאין כאן סתירה; כאן בשמן כאן ביין וכאן בציר (ויש מפרשים: בשמן).

א. לפרש"י, במים אין דעתה אלא על הכלי. ביין — במה שבתוכו ולא בו, שהרי היין מיועד לשתיה מיידית ולהחזרת הכוס לבעליה. בציר העשוי לימים רבים — בו ובמה שבתוכו.

ורבנו תם פירש: במים — בו ובמה שבתוכו, שהמים בטלים לגבי הכוס. ביין — בו ולא במה שבתוכו, שהיין חשוב ואינו בטל לגבי הכוס, אבל אינו חשוב כל כך לומר שדעתה על היין בלבד. ובציר, לפי שהוא חשוב יותר מן הכוס, והכוס בטל לגביו — במה שבתוכו ולא בו.

ויש אומרים שביין מקודשת בשניהם. ואפשר דוקא לענין צירוף, שאם אין באחד שוה פרוטה אלא בצירוף הכוס ותכולתו — מקודשת, אבל כל שיש שוה פרוטה באחד מהם מקודשת אפילו חזר ונטל את הכוס. אך אפשר שיכולה לומר לא נתכוונתי אלא בשניהם ועתה שרוצה שאחזיר לו הכוס — איני חפצה בקדושין. (עפ"י רשב"ש תקפג — בד' הרמב"ם).
 ב. כל זה אמור כאמר לה 'בכוס' סתם, אבל אמר 'התקדשי לי בכוס זה של יין / של דבש / של שמן' — הלשון מוכיח שבמה שבתוכו קידשה ולא בו (תורי"ד).

וכן באופן שהענין מוכיח, כגון חברים שישבו לשתות, ולא נתן היין להצניעו ולהוליכו לביתו אלא לשתותו על אחר — בלא ספק במה שבתוכו קידש ולא בכוס עצמו (עפ"י שו"ת רשב"ש תקפג).

ב. מבואר בגמרא שהמקדש את האשה והטעה אותה, בין לשבח בין לגנאי, כגון 'התקדשי לי בדינר זה של כסף' ונמצא של זהב, או להפך — אינה מקודשת (כי יש שנוח להן בכסף ולא בזהב, כגון שצריכה אותו להשלים תכשיט של כסף).

ואולם בקדושין שעל ידי שליח, לדברי רבי שמעון אם הטעה לשבח — מקודשת. וחכמים אומרים: אינה מקודשת. אביי פירש בשליח להולכה, כגון שאמר לו הלויני דינר כסף וקדש לי אשה פלונית, והלך והלוה של זהב — מר סבר מראה מקום הוא לו, ומר סבר דוקא הוא, שמקפיד לקדש בכסף ולא בזהב הלכך אינה מקודשת. ורבא ורבי חייא בר אבין פרושו כגון שאמרה היא לשלוחה צא וקבל לי קדושי מפלוני שאמר לי התקדשי לי בדינר של כסף, והלך ונתן לו דינר של זהב — מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום היא לו.

דף מט

צט. האומר לשלוחו לעשות לו דבר קל, ושינה השליח ועשה דבר אחר, כבד ממנו — האם מה שעשה עשוי או שמא הקפיד המשלח שיעשה כדבריו דוקא?

כאמור לעיל, רבי שמעון סובר שהאומר לחברו שיעשה לו דבר קל, אינו אלא 'מראה מקום' להקל בשליחותו אם כבד עליו לעשות בענין אחר, לכך אם שינה ועשה לו יותר משאמר — אין זה שינוי בשליחות. וחכמים סוברים שמקפיד לעשות דוקא כפי שאמר. והראה אביי שנחלקו בענין זה תנאים נוספים; מי שאמר לשליח לכתוב לו שטר פשוט ועשה לו שטר מקושר [במקום שנוהגים לעשות שניהם] — לדברי רשב"ג כשר, שמראה מקום הוא לו. ולתנא קמא פסול.

האשה שאמרה 'התקבל לי גטי ממקום פלוני' וקבל לה ממקום אחר — פסול, ורבי אליעזר מכשיר. ודוקא בשליח לקבלת גט, הואיל והאשה מתגרשת בעל כרחה, אבל שליח להולכת גט או שליח קדושין, אם הזכיר המשלח מקום מסוים, קפידא הוי לדברי הכל, כדתנן להלן. (עפ"י גטין סה; תורי"ד נ.).

ישנם דברים שהכל מודים בהם שמקפיד בדבר; כאשר יש לו צד חובה בשינוי, כגון שהיה מיוחס יותר מכפי שאמר לאשה מתחילה, או קידשה על מנת שאין לו שפחה חשובה והיתה לו — אינה מקודשת, כי אפשר שאין נוח לה באיש מיוחס, או אינה חפצה בשפחה כזו שתספר דבריה לשכנותיה. וכיון שהתנה עמה, אינה מקודשת אפילו לרבי שמעון, ואף על פי שאומרת בלבי היה להתקדש לו (שאין ביכלתה לבטל התנאי המפורש).

להלכה קיימא לן קפידא הוי — כפי הכלל 'אין הלכה כשיטה'. (ערי"ף פרק 'התקבל' ושאר פוסקים).

ק. מה דין הקדושין באופנים הבאים?

א. המקדש את האשה והטעה אותה או שהטעתו היא, לשבח, כגון 'על מנת שאני לוי' ונמצא כהן; 'על מנת שאין לי שפחה מגודלת' ויש לו.

ב. 'על מנת שאני קריינא' / 'קרא' / 'שאני שונה' / 'תלמיד' / 'חכם' / 'גבור' / 'עשיר' / 'צדיק' / 'רשע'.